

Lukáts István költeményei.

Felolvasatott a szakosztálynak 1907 november 27-én tartott ülésén.

Epigón költők műveiben, különösen, ha nem *egy* költőben keresték, és nem utánozták szertelenségeiben is mintájukat, gyakran bukkannak értékes emlékekre.

Bajos megérteni, hogy a XIX. század elején virágzásnak indult lírai költészetnek, a Himfy-daloknak, Berzsenyi ódáinak, legkivált Csokonai lírájának nem támadt olyan epigón-irodalma, mint később Petőfiének. Nemes elégtétel ugyan, hogy Csokonai hatását Petőfi és Arany remekein látjuk, érdekes jelenség, hogy Kisfaludy Sándor lassankint önmagának lesz epigónjává, de az irodalom történetének a kortörténettel való szoros összefüggése sokkal inkább megkívánja a folytonosságot, hogy sem ennyivel megelégedhetnénk. A magyar líra fejlődésében a XIX. század első felében még vannak betöltetlen hézagok, melyeknek nem ismerése szinte érezhető.

Ilyen hiányzó láncszemet ad az a kéziratos kötet, melynek érdekesebb darabjait alább közöljük. E kötetnek majd minden verse éppen a nagy lírai triász: Berzsenyi, Kisfaludy Sándor és Csokonai hatásának csodás vegyülése. Szerzőjük, *Lukáts¹ István*, a Székelyföld szülötte és szülőföldjének hí fia.

Hol és mikor született, eddig pontosabban megállapítanunk nem sikerült. Verseiből tudjuk, hogy gyermekévei a Hargita alján folytak le.

Gyermekségem serdülő jövésit
Langy erőd melengette;
'S virágkorom pajzán enyelgésit
Tempéd szentesíttette.

Oda vágyik vissza Sárospatakról és sorsa megadta neki, hogy később a Hargita végső nyúlványainak aljába, Erdővidékre visszakerülve, ott tölthesse férfi korát és ott pihenhessen örökre.

A bodosi anyakönyv megjegyzéséből, hogy 46 éves korában halt meg, tudjuk, hogy 1795-ben vagy 1796-ban született. Iskoláit valamelyik *falusi iskolában* járta, hol bizonyára édes keveset szerzett meg abból a műveltségből, mely versein is nyomot hagyott. Bizonyynal tapasztalatból beszél, mikor bodosi lelkész korában Erdővidéket iskola fölállítására serkentve, így énekel:

. szép faluink
Annyira alig mennek;
Hogy a község pennájára
Lehessen kapni benne.

¹ A bodosi anyakönyvben 1834-ig így írja nevét. Ez év novemberétől kezdve állandóan Lukácsnak. (A kéziratos kötetben is így van.) Mi az előbbihez, mint a hagyományosabb formához ragaszkodtunk.

Mert a falusi oskola
 A léleknek csupa pola-
 Kötője lerázása
 'S csusz mászásban hagyása.

Ha egyéb nem, klasszikus ismeretei is bizonyítják, hogy Lukáts nagyobb műveltségű ember volt. Ő maga büszkén éneklí, hogy Székelyföldön serdítette vérzeni őt a szulmoi zengő bús nótája, itt ismerte meg Lukanusz harsány trombitáját, Sappho nagy szerelmét, Báthori Gábor gaz fertelmét.¹ Középiskoláit a székelyudvarhelyi református kollégiumban végezte, hol tanárai közül különösen egy kitűnő emlékü, derék férfiú, Szigethi Gy. Mihály hatott rá.² De az akkori magyar költők ismerete, értük való nagy rajongása és legkivált Lukáts Csokonai-kultusza a költeményeiben található, minden további útbaigazítás nélkül is a debreczeni vagy a talán még élénkebb szellemi életű sárospataki főiskolába vezetnének bennünket. A székelyudvarhelyi kollégiumból a sárospataki nagyhírű főiskolára utal Lukátsnak több költeménye. Hosszú, kedves emlékü éveket töltött ott, mikor Szemere Pál, Kazinczy József, Szombati János, majd Szemere Bertalan az ifjúság vezérei. Lukáts már javában verselget. Első költeményeit talán még a marburgi, göttingai, bécsi egyetemet végzett, nagyműveltségű Szigethi hatása alatt írta, a kinek magának is több verse jelent meg a *Tudományos Gyűjteményben*. De a halhatatlanság, melynek elérésére vágyott, neki csak kis hazájának, Erdélynek sötétes bérczei közt *lehet érdekes*, Patak élénk munkásságú társadalmából is mindegyre oda vágyik vissza.

Mire szülőföldjén találkozunk vele, elérte vágyainak netovábbját: a békés, nyugodalmas lelkeszi lakot, melyben mint népének jó pásztora, szent hivatásának él és mint elégedett, boldog ember szolgálja tovább a múzsát is. Elérte az élet nyarát. Már harminczas éveikhez közeledik, midőn szép, kerek vonásaival beírhatja a bodosi református egyház anyakönyvébe hivatalba lépését.³

Bodos, régen az Erdővidéknek, ma Háromszék vármegyének félre-eső, kanyargós utcájú, kedves kis helysége. Hegyek közé jól beékelve, házai az országtújjára ki sem látszanak. Ósdi temploma kedvesen emelkedik ki karsú tornyával a házak közül és a sok fa, kert egészen regényessé teszik az amúgy is szép fekvésű falut. Ide kertült Lukáts, papnak. A lelkeszi jövedelem nem volt nagy, de a gazdálkodást is számítva, elég kényelmes életet biztosított neki. Társasága is könnyen akadhatott. A hegyen túl van Szárazajta, más irányban, a Várbükkön túl Szabó Dávid szülőfaluja: Baróth, a Várbükk alján a környék egyik legrégebb faluja az Aporok udvarházával, fürdőjével: Bibarczfalva, melynek mondái Sarolta pogány fiáig, Tiburczig nyúlnak vissza, kevés számú, de előkelő

¹ *Bücsűzés a Hargita aljától* (I: 15.) cz. költeményében.

² *Szigethi Gyula Mihály* 1797—1823. volt tanár Udvarhelyt. A tőle való verses ajánlás vezet be Lukáts költeményeit. — Szigethi Gy. Mihályhoz írt költeményében pedig ő maga így énekel:

Lángérdemid számára keblem
 Spártai szent szoba lett 's lejénd is.

³ Néhai Dalí János Uram a' halál' álmába elaluván 1824-dik esztendőben — az általa üresen hagyatott Mósesi székbe béülvén — ugyan 1824-be 10ber 2-dikán, békészöntem 10ber 12-dikén Bodosba.

Lukáts István mpr.
 'S. Pataki Deák.

intelligenciájával kielégíthette költőnket. Lukáts — úgy lehet — meg is volt elégedve mindennel és boldogan éneklő kis falujáról: **

Nints mért kívánjak más falut ó! Bodos!
Nints mért sohajtsak nagy jövedelmekért.
A bő mezőn sárkány süvöltöz;
Szent lugosod szeretet hazája.

Szeretetet hirdet és gyakorol. Hogy népe is ragaszkodik hozzá, az anyakönyv bejegyzései mutatják. Unos-untalan ott találjuk: Fő kereszt-szülék Tiszteletes Lukáts István fungens pap stb. s e megtiszteltetés nemcsak a falu papjának szól, hanem bizonyára Lukáts vonzó egyéniségének is.

Az egyedüllét lassankint bántani kezdi, kivált miután diákéveinek ideálját, a sokszor megénekelte szép Emmi eltemette. Föl-fölujuló fájdalom azonban feledtetni az élet, a napi gond. A sárospataki diákélet után a falusi élet csöndjében hiányzik az, a ki nélkül a költői lelketű Lukáts bizonyára nem is képzelte a horatiusi idillt, melynek Blandusiája a Pisztrangosi kútfő, tuszkulánuma Bodos lett: a hü feleség. *Szerelmese* ugyan *nem földi halandó*, de Lalagének vagy Chloének sehogy sem talál a tiszteletes asszonyok megszokott alakja.

Férfikora delén szánja magát házasságra.¹ Előzményeiről, természetesen, semmit sem tudunk, de bizonyos, hogy Lukáts első hitvesében nem találta meg a feleség ideálját. Lukáts felesége a környéknek egyik előkelő családjából származott ugyan, de 25 éves elmúlt, beteg is volt s már túl lehetett a boldog leányévek tarka illúzióin. Betegségéről tudott-e Lukáts vagy nem, bizonyos, hogy félévi házasság után, elvesztette feleségét.²

Az is bizonyos, hogy nem sokat búsult utána. Szeptember 6-án eltemette a beteg asszonyt és — itt sehogy sem ismerünk rá arra a Lukátsra, a kinek őt költeményeiből sejtjük — alig több, mint egy hétre rá újra megházasodott.³

Második házassága idejére tehető költeményeiből elégtűlt hang hallszik, bár feleségét soha nem említi. Hátralevő évei csöndes egyformaságban teltek, melyből följegyezni való nem igen akad. Népe szerette őt és Lukáts élete végéig híven ragaszkodott e sokat dicsért, jámbor székely néphez. Utóbb sorvadás kezdte gyötreni és aránylag fiatalon, 46 éves korában, 1841 júniusában meghalt.⁴

Lukáts életrajzának ezek a külső adatai. Lukáts verseinek eredeti

¹ 1829-be 13-dik Februarii öszve párosodott Tiszteletes Lukáts István pap — Száraz Ajtai Tekintetes Assessor Kósa Dániel ur Leányával Rebekával. Megesketett bennünket Tiszt. Benkő Gergely Ur — Sz. Ajtai Ref. Pap.

² Eltemettetett Tiszteletes Lukáts István Bodosi fungens papi felesége (I. Kor. 19—21.) Kósa Rebeka, ki is 26 esztendőskorába megholt tudó sorvadásba.

³ 1829. 15-ta 7-bris. Viszont páros életre léptem én Bodosi fungens Pap Lukáts István — néhai Tiszteletes Szabó László Urnak, a' Bibartzfalvi Refor: Ecclesia vólt Papjának — és az Erdővidéki Vener: Ref: Tractus' Directorának Leányával, Lidiával. — Megeskedettünk Bibartzfalván Bardotzi Tiszteletes Pap — Kovásznai Lajos Ur által. "Érdekes, hogy a menyasszony is gyászban van ekkor: Szabó László 7 hónappal előbb halt meg.

⁴ 1841 Junius 5-én Tiszteletes Lukáts István a' Bodosi Eklésiának *igen érdekes és Tiszteletes* papja 46-ik évi korában eltemettetett. Meghólt 4 esztendei száraz-betegség után.

kézírata elveszett vagy lappang.¹ Bartha József, egykori bibarczfalvi mester és énekvezér másolata, maradt ránk. Ez a kis kötet 199 számozott és 3 számozatlan lapon Lukátsnak 69 költeményét három könyvbe osztva (20+27+22 költemény) tartalmazza. A másoló itt-ott nem értette a klasszikus neveket és úgy lehet, a versmértékkel sem volt tisztában, az ő rovására kell tehát a nagyon következtelen helyesírást és a kézirat hibás verssorait írunk.

Hogy milyen hatásokat mutatnak Lukáts versei, azt e rövidke vázlatban nem lehet célunk részletesen kimutatni. De mert egyes sorokat néha egészben is átvesz, (különösen Berzsenyiből és Csokonaiból) és így könnyen kompilációnak tűnhetnek föl a kéziratkötet tartalma, megemlítjük, hogy a címlapot (Lukács István versei [Három könyvekre osztva]) a következő vers követi:

Ajánlás.

Az elmést a széppel, a szépet elméssel
 Őszve párosodva látom jó izléssel
 Minden természetes köntösbe öltözve
 Áll elő versidbe, szemét, szívet győzve.
 Elméd játszadozik, hol szájad szépen szoll,
 Mely kezredbe vagyon áldott légyen a toll!

*

Ezen rövid, az egészet kiczimerező ajánlással ajánlja a szépet izléssel olvasni szerető édes Hazánk fiainak, 's leányinak következő verseit. Tisztelendő Lukács Istvánnak, a Bodosi evang.: ref: Nemes Eklésia Lelki Tanítójának, kedves volt tanítványának

Szigethi Gy: Mihály mp.
 Professor.

Megjegyezzük még, hogy a másolat maga egykorú, igen olvasható írású. A költemények közül adjuk a következőket.²

A szomorúfűzfához.

(1: 1.)

Szomorúfűz! rémült fejem
 Alkonyodba lehajtom;
 Mig megmart szívem jajjait
 Kísírom, ki sohajtom.
 Legyezd csüggő lombzatiddal
 A megsérültet;
 'S könnyezd rokon érezettel
 A kínra szültet!

Jólesik a kesergőnek
 Ha sír más is mellette;
 'S enyhület, midőn fájdalomát
 Más szív is megérzette.
 Talán megkönnyülök én is
 Bús gyeped felett;
 Honnan a vad magány minden
 Vídor szint feledt.

Öntsük ki itt egymás keblén
 Tikkasztó keservünket
 Úgy tetszik testvér gond nyomja
 Földre szegült fejünket. —
 Kertészed bántott meg, ugy-é?
 Az a köz veszély?
 Engem is az; ó de többet
 Muzsám, ne beszélj!

¹ Lukáts versei tájnyelvi szempontból is nagyon érdekesek. Szókincséből néhány adatot (mint az erdővidéki nyelvjárársra. jelentőset) a Nyelvőr 1906. évfolyamában (219—222. l.) közöltem.

² A helyesírásban ragaszkodtam a kéziratéhoz.

A patakhöz.

(1: 2.)

1. Kis patak! bár pájafutásod egygyez
Életemmel; mert az előnkbe tűzött
Czélra sajkánkknak sőrű bukdosással
Kell iparolni.
2. Ó de másrésről tetemes különbség
Van közöttünk; mert megeredt fojásod
Kedves a szílfák hővösebe — Én nem
Mondhatom aztot.
3. Árkaid sokszor hagyod el te, és a
Marti rózsák közt csavarogsz a nélkül,
Hogy betegség, vagy valamely fenyték
Lepne meg érte. —
4. Ágyba zár, dárdás nyavalyára büntet
Engem a rendetlen öröm; 's pirított
Szemrehányást tölth poharam borába
A kicsapongás.
5. Bár halak 's rákok förödöznek ingó
Habjaid közt; terhet azért nem érzesz.
O! de engem szinte mocsárba fullaszt
Marczona gondom.
6. Söt legédesb érzeteim között is
Bántalom foly. Tegnap örültem, 's ó te
Kurta kedv! ó kurta öröm! miattad
Könnyezek immár.
7. Bár veled sok más patakok sietnek
Bértzes országunk; fejedelmi honnunk
Fő-vizéhez, — nem nézi görbe szemmel
Egyik is a másit.
8. Ó de engem Nisusom is csalárdúl
Csókol, — ösvényem tele hányt törökkel;
'S csak feszült gondal lehet a veszélyes
Cselt kikerülöm.
9. Bár elárnyalják az egerbokorkák
Néha kristálytükrözeted, de azzal
Csak hűsítnek, hogy kebelink hevében
Enyhet ajánlhass.
10. Hát miért mormolsz, mikor arra ok nints?
Ily szerentsés útba miért busongasz?
Hagyd reám azt a darabos panaszlást
Kis patak árja!
11. Hagyd reám! vagy bús kebelem nyögésit
Nyomd el! Ó! hogy már valahára én is
Mint a zápor szünte után a fényes
Nap, mosolyogjak.

A gyermekkor.

(1 : 3.)

Gyermekkorom édenében —
 Midőn bokrétát fűztem boglárából,
 'S aranylánczot czikoria szárból —
 Életem boldog vala.
 De már eltűnt szép világom, —
 Elrabolta boldogságom
 A szerelem anyyala.
 Gyermekkorom édenében
 Életem boldog vala.

A hajnal.

(1 : 5.)

1. Ne! mily rubintos lángal emelkedik
 Szűz hajnalunk a Moldva Szereththyiből!
 'S mint hajtya a Kárpát hegyéről
 Czimmeriába az éjj sötéttyét!
2. Már zeng az erdő, a berek énekel.
 Mosódnak a friss szorgalom anyyali.
 Eltűnt az andalgó szerelmes'
 Álma, hogy ébren is álmadozzon.
3. Hol a halálkép fátyola leng vala,
 Ott minden élet-színre virulva áll.
 A gyászt kiöltött özvegy asszony
 Uj lakodalmakor így mosojgott.
4. Én is bízom, bár éltemet a sulyos
 Korbácsu Orbil földre erőlködé;
 'S bár mint a szürkés est ködébe
 Bésúlyedett gyermek; sikoltok —¹
5. Bízom, hogy egy szép hajnali lámpafény
 Széllyel hasítván rollam is a borut,
 Tisztelkedés közt áldozandok
 Uj levegőn kegyes Istenének.
6. Sőt a koporsók deszka szobáiba
 Is bésüt egy nap majd, mikor a bűnös
 Embert a vallás lelke minden
 Szennyeiből kiölelve tarttya.
7. Bésüt; 's lelevén szemfedelink porit
 Felébred a rothadt tetem; 's egy kies²
 Hajnalba, mint a télre elbutt
 Fecske tavasszal; előrepülünk.

¹ Hibás sor.² A 's fölösleges a versmérték szerint.

Szerelmesem.

(1: 7.)

1. Nagy ridegség az: mikor a legénynek
Egy leány sem hajtja fejét ölébe;
'S vak szeméhez gyöngykoszorút, 's virágot
Nem tűzőgetnek.
2. Mert kít éltének kivirult szakában
Vad magány zár, unva a lány enyelgést;
Görbe vénségébe ki lakhat azzal?
A denevérek.
3. Ó de ott, hol tarka berekbe inti
A leány szöndörteni a legénykét;
Nyájas istenkék, 's kaczagó szerelmek
Lejtnek utánnok.
4. Ott a szív egy percz örömében ötven
Évet él el; 's nem csuda már előttem —
Ó! nem a hét álmodozók regéje; —
Melyre köhint más.
5. Kedves orczával nevet én reám is
Egy szelíd szűz; nints piperéje néki
Nints arany függő fülein; 's nem öltöz
Kék muselinbe.
6. Csak szegény ő; o de mosolja vonszó!
A ravasz Jolánka, 's Etelka bájja
Elszökő lengzet, mikoron szobámban
Idvezel engem?
7. Ó midőn szóll, mintha az ég beszélne;
Csókja elfojt minden unalmas órát;
'S a szívárványt a csepegő homájról
Lantya lecsalya.
8. Véle a Budvára likába rózsa
Nyílik és szinméz terem a Parajdi
Aknatéren; 's már ne csudáld, hogy árva
Lelkem is olvad.
9. Nem halandó néki szüilője, s ő sem.
Hát ki? azt kérded, tudom? Ó barátom!
Ő a nagy Mnémosin alakja, a szűz
Musaleánya.

Az örömhöz.

(1: 9.)

1. Tündér öröm! ah mért bojgasz
Az én siró kertembe?
'S oly nyájason mért mosojgasz
Könnyel ázott szemembe. | <ol style="list-style-type: none"> 2. Hiszem midőn szívdobogva
Nyujtom feléd karjaim;
Akkor elszálsz ácsorogva
'S kettőzteted jajjaim. |
|---|---|

<p>3. Csalogatsz, mint egy csapodár
Pillangó a gyermeket;
'S mint valamely vad hospodár
Csufolod a könnyeket.</p> | <p>4. Ó! de mért is igyekezek
Én hozzád alakulni
Midőn te csak boldog kezek
Közt szoktál meglapulni?</p> |
|---|--|

A rozsabokor.

(I : 10.)

1. Bár virittál rozsabokor kevélyen, —
Bár királynék fürtözetit nevelted, —
Bár a több szépségek előtted arczra
Esve heverték;
2. Ó! de már nints semmi betses körülted.
A fenyőfának koronája ékesbb;
Zöldel a' még a dideregve fázó
Télközepénn is.
3. Csak szurós tüskék meredeznek ottan,
Hol rubintláng ége az ég szemébe;
S már darázsnyilként sebezted meg a lágy —
Bőrű leánykát.
4. Öszve sodródik ketsed is csapongó
Ifju, 's csak sértő büneid maradnak.
'S nem nevensz tökrődbe tekintve, inkább
Könnyezed orczád.
5. Appiusznak termete porba hullott,
Ó de él fertelmes ölelgetése.
Él Laisnak drága szerelme, ágya,
Bár szeme elhunyt.
6. Hogy tehát szépséged után is örvendj
Szűz szemérem légyen kenyeres barátod!¹
Igy öregségedben is illatozsz, mint
A majoránna.
7. Igy nem őrlik szélyel az éh nyűvetskék
Mindened; s tüskéd nem ereszt patakvért;
Sem neved nem tiltja el a leánytól
A nevelőgond.

A halálhoz.

(I : 12.)

1. Sárga vázképed nem ijeszt el engem,
Mint az ingó nád rözögése 's a zöld
Fák között játszó Zefirek nyögése
A buta tolvajt.
2. Akinek házára az árva könnye
'S vére a földig letiport szegénynek
Büntetést sír, az remeg ó halál! csak
Cziprusaidtól.

¹ Hibás sor.

3. Aki észlámpás', kiderült okosság'
Fénye mellett izzadoz élte uttyán,
Békkel és józan megelégedéssel
Dől mohaidra.
4. Semmi tündérkép, hatalom, dicsőség
E kerengő testre le nem ragasztja;
Érzi, hogy vágyát nem alatja itt el
A ragyogó láng.
5. Tudja, hogy terh a fejedelmi pálcza,
'S a nagy Érazm lángesze vak, homályos
'S Tantal a gazdag, ha elássa is mind
Bengala kincsét.
6. Tudja, hogy csak mély epedés, sohajtás
Szaggató gond, 's csipni tanult kesergés
Földi éltünk; 's a mi kevés van itt jó
Mérges az is mind.
7. Csak te fektetsz olj amaránt szigetbe,
Hol körülünk tiszta öröm patakzik,
'S hol nem éheznek kebelink az éjji
Álom alatt is.
8. Mért ne nyitnék hát karokat tenéked?
Jőjj, midőn a végezet int, barátom!
Barna lombornyózta sötét vidáked
Sáron előttem.

Hazámhoz. S. Patakról.

(I : 18.)

1. A Néger a méznád ligetek között
Működve elsőbb honnya felé tekint,
Azért epedt a búja versek
Mestere, Ovid is oly keseregve.
2. Énis csak érted buskodom elhagyott
Kedves hazám! mely századok olta álsz.
'S bár Básta rongált Martinuzzal,
Szolgai lántzra nem esve, díszlesz.
3. Sok könyvet esmérget meg az olvasó;
Ki minden órán más darabot cserél;
De érdemét egynek sem érzi,
'S andalodásba nem ejti egygyis;
4. Énis sok ember köntössit esmerém
Meg vándor útam durva göröngyein;
De a rokon szív szent szerelmét
Még epedő kebelem nem érzé.
5. Ámbár Suránynak megkorosult fia
És a Hegyalljnak Böltsei angyalok
Erántam; a Bodrok vizének
Mégis elég kies árja nintsen.

6. Hazám! Sötétes bérczeiden maradt
Minden, mi lelke visszaderítheti.
A halhatatlanság is a te
Halmaidon lehet érdekes csak.
7. A fülmilék a hús vizenyős berek
Árnyában ütnek kellemetes panaszt,
Üzzükki onnan, lankad a dal.
'S fészke körül cziczoráztat a csíz.
8. Szivünkis a mély bényomatokra hol
Előbb teszen szert; hol ruha bábjait
Csókolya a gyermek, hol alvó
Ingerei fokadozni kezdnek; —
9. Hol néki egy szűz mennyei termete
Még a kopárt is rózsavirányzatá
Varázsllya; pajzán, játszi, dallos
És fölemelt fejű ott lehet csak.
10. De tám hasad majd nekem is oly napom,
Midőn kinyűgzött gyermeki ujjaim
Oly lantra ütnek, melyet a vad
Hargita is vigyorogva majmol.
11. Midőn Kovásznán vagy Homoród nagyon
Hires vizénél énekelők között
Enyelgek, 's a bájló mosollyú¹
Emmi akaszt koszorút karomra.
12. 'S akkor magam meglelve magamban el-
Felejtem a volt mennykövezéseket. —
'S édes hazám! egygyik Zugolydban
Énis adót fizetek tenéked.

Dal a temetőben.

(I: 22.)

1. Kinek szívét el szakította
A zordon halál;
Enyhelyet az csak a néma
Sírok közt talál.
Annak csak a síró kebel
Gyöngyitől nedves
Temető fűvei közt nyílt
Gyászvirág kedves. —
Énis e bús kertet
Azért látogatom;
Hogy itt Emmin porát
Csókolgathatom. | <ol style="list-style-type: none"> 2. Ó miért nints sírtmozgató
Hatalmam nekem?
Mért nints eget olvasztható
Forró énekem?
Úgy éltem arany röggele
Még fel virradna;
'S szívemhez a kiszakadt rész
Viszsaforradna.
'S akkor együtt ha bé-
-Födne a sír árka,
Szebb lenne a rajtunk
Nyíló boglárka. |
|---|--|

¹ A 's a versmérték szerint fölösleges.

3. De hijában sirok itt, mint
 A fülemile,
 Mely szárnyait jajgatások
 Közt ereszti le.
 Mert bár mint Saffo Taont, úgy
 Kedvelt engemet;
 Még sem kél fel letörteni
 Csorgó könnyemet.
 Ollyan siket vidék
 Sötéttyén szenderg ő
 Mely felett ok nélkül
 Nyög a kesergő.
4. A' lesz hát már az én sorsom,
 Hogy addig sirok;
 Mig nekem is szállást adnak
 A mohos sirok
 'S ha akkor porom porával
 Még egyesülne,
 A temető jégverme is
 Fel melegülne.
 Ezen édes vágyat
 Tartsd meg bennem ó ég!
 Ez az egy keservem
 Enyhíteni elég.

Az Istenhez.

(I: 24.)

1. Isten! hó kebelem lángja feléd siet,
 Mint a pára az ég lenge homályihoz:
 'S mint a tiszta patak tükribe megtörött
 Napsugárzat a nap felé.
2. Nem, nem messze lakol; bár sok ezer virág,
 Éjjcsend, vizlocsogás, görbedező bogár,
 Jégcsap, 's szívdobogás hirdeti, szólya ezt;
 Mégis fenn keres érzetem.
3. Tölled függ az egész: a te szemöldököd
 Mozgat mindeneket; pitvarod önti ki
 Mind a görbe csapást, mind az ezüst időt,
 Sorsunk vedre kezében áll.
4. Szent felséged előtt ó! hogy esengjek én?
 Soknak sok sem elég: égbe kívánczok
 A földet letiport Pellai fegyverös,
 Szűk lévén ez a tág világ.
6. Mást, mint Smindirédest, a puha rózsa is
 Sért; a Párthia kintshalma után eped
 A dús Krasszus; üres gólyabegyért könyörg
 Filokszén, midőn enni ül.
6. Szívem nem beteg; én, én a Kenyérmező
 Erdélyünk gyönyörűbb része kalászeit
 Károlyvár¹ aranyát, 's tulkaid ó Mező-
 Szentpéter nem esengtem.
7. Légyen kis kalibám, 's béke falán belől;
 Légyen kertem, ahol sóska, saláta nő;
 'S földtálam tetejét a megelégedés
 Édes fűszere fődje bé!

¹ Gyulafehérvár Karlsburg.

8. Emellett legyek ép, 's érzetem oly szelid
Mint játszó gyereké! Légyek igaz barát,
Hív férj, nem csapodár és kegyes áldozó
Pap, — többért nem imádkozom.
9. Mít mondék? — Bőg az ég, harsog a rengeteg;
A villámok ezer menykővet öntenek
'S a föld sarka sikolt, mintha a végidő
Pusztítása süivöltene.
10. 'S már két menykő talált.¹ Istenem! épen úgy
Állok, mint ama tölgy, mellyet az égi tűz
Kétszer perzsele meg; 's már alig inghat az
Erdő fái között: 's ha a
11. Nyájas musaleány szűz ápolása ne
Légyen, régen elölt volna a vész zivar,
Mint a bús Rodopén zengedeztet az
Asszonydíh fegyvere.
12. Hogy hát, még ha reám tör valamely csapás,
Lankasztó bajaim' szerte úzó legyen;
Hagyd meg karjaimon Istenem őt is!²
'S így szépen foly el életem.

A hírhez.

(II: 6.)

<p>1. Hiresztelik, hogy galambom
A más hímjét csipkedi,
Annak homlokán babirkál,³
'S csókjaít annak szedi.</p> <p>2. Hiresztelik, hogy az övé
Amaz ezüst karika
Mellyet ujjában ragyogtat
A csintalan Józsika.</p> <p>3. Hiresztelik, hogy az estve
Kisértetet szenvedett
Nyakruhája, 's melyfátyola
A miat megrepedet.</p> <p>4. Hiresztelik; = ó de többet
Átkozott hír ne beszély!
Mert annak folyamatjában
Vár reám a kínveszély.</p> | <p>5. Vagy ha szóllasz, bár előttem
Mérsékellyed nyelvedet;
Ne úzd mtndég tornyosítva
Hazug mesterségedet.</p> <p>9. Mert a kiben mennyországát
A szív egyszer felleli;
Azt fogyatkozásiban is
Hév karokkal öleli.</p> <p>7. Inkább repűly vissza hozzá
'S sugd szeliden fülébe.
Hogy én tudom, kit ültetett
Vasárnap az ölébe.</p> <p>8. 'S ha akkor szeme, orczája
Meg pirul, meg tüzesül,
Úgy még az én fel tételem
Elő menetelesül.</p> |
|--|---|

¹ Nem lehetetlen, hogy első szerelmének, a sokszor megénekelte Emminek és első feleségének, Kósa Rebekának halálára céloz.

² Hibás sor.

³ Ezt a MTSZ. szerint *székely* szót megtaláljuk Fazekas Mihálynál is (Boldog ki fákat ültet olt... kezdetű versében). — V. ö. még Kisfaludy Sándor *bíberkél* szavával. (Ed. Angyal. — 2: 184.)

Myron és Lais.

(II: 12.)

<p>1. Myron, kinek a szerelem
Miatt szive reszkető
Volt, noha feje fejrlett
Mint az Etnahegy tető,</p> <p>2. Bétére az ifjú Lais
Kény szeres szállására,
Egy éjjeli időt kére
Maga mulatására.</p> <p>3. Kiis mihelyt fürkész szemit
Az őszhajura veté,
Annak nyalánk kívánságát
Egyszeribe megveté.</p> <p>4. Mellyet Myron megsejdtívén
Csakhamar feketére
Festvén ezüst hajszálait,
'S azonnal visszatére.</p> <p>5. Ó! de viszont megesmérvén
Lais a csalóka főt,
Elrejtett fogass tréfával
Igy utasítá el őt:</p> | <p>5. Tés hijában követkedel
Megőszült apád helyett;
Mert én nékie ágyamban
Sohasem adok helyett.</p> <p>7. Ném illik szádba, ó vénség!
A szerelem hív dala;
Ifjú tüzet 's erőt kíván
A Vénusz diadala.</p> <p>8. A tavaszi pillangónak
Virág kell, 's az őszinek
Téli burok; 's megcsorbulva
Nem kell a kard senkinek.</p> <p>9. Ami fiadot illeti,
Azt te bízd a fiadra
A tántorgó kezű vadász
Nem lóhet a dámvadra.</p> <p>10. A buja látgatás helyett
Nézdeldgesd a temetőt,
Ott találsz te egy szivesen
Átölelő szeretetőt.</p> |
|--|--|

A szerelem.

(II: 13.)

1. Arasson a vér völgyeiben babért,
Azt, a didergő Svéczia Károlya!
'S a Hargitának hátgerinczét
Mássa vadért kitanult vadászó!
2. Engem szerényebb láng, melegebb öröm
Éldet szerelmem mirthusos alkonyán,
Hol szívenyelgés, 's tréfazaj közt
Rózsacset biborozza éltém.
3. Nints itt sóhajtás, 's nem ragyog a szemem
A fájdalomnak gyöngyvize; 's ajkaim
A reszkető jajt, 's bús panaszlást
Nem rebegik darabolt dalokban.
4. Itt csukrosabbat nyit az örömvirág,
Mint a homályig nőtt Retyezát tetőn;
'S zengőbb az éjjnek vak sötettyét
Félreverő diadalmi ének.
5. Itt meg szelidül még a hiéna is
A tigrisek szökdösve hizelgenek;
'S mint Vénusz a hab ringatása
Közt, elevenre gyul a penész is.
6. Nints mért csodáld hát, hogy Lalagém tüzés
Arczán legelvén ajakim, életem
A vad bogántson véle csendesb;
Mint pamutos takaróba mással.

Az ifjakhoz.

(II : 17.)

1. Nints pompás kikelet, nints öröm a mezőn,
Hópelyhék fedik a berki lugost; 's soholt
Rügybokréta alatt nem foly a csergeteg
'S nem nyujt illatot a virág.
2. Nem pillantgat az Olt tükribe a fias,
A Pisztrangosi vig lárma nem ömledez,
'S mint a sírhalom, oly néma az erdei
Kürt, sőt hallgat az Isten is.
3. Az hol kék violák, 's vadliliom között
Zengém a csalogány dalla után Linát
'S balsam szag repesett fürtözetim közül;
Ott most sárga enyészet ül.
4. Ah! majd rózsakorunk szépje is elviritt
Majd díszkellemeink a halovány halál
Testékét viselik; majd keblünkben a
Szív lassan 's akadozva vér.
5. No hát míg az idő engedi, gondjaink
Jó bor, tréfa, katzaj közt eregessük el
A mindig ködösült homloku ifjunak
Nyijj meg Kassea klastroma.
6. 'S tánczzaj, csókviadal, 's vig csevegés ölén
Lakjunk. A madarak röggeli zengzete
Olvaszt; a kikelet tarka szemöldöke
Bájló; Értsetek engemet.

A kancsóhoz.

(II : 18.)

Dulce est desipere in loco. Horat.

1. Édes kedves szép edényem,
Tíz garasos szerzeményem!
Bár nálad aranyt nem lelek,
Mégis rollad énekelek. 2. Kerek orczád fejérsége
A szemnek gyönyörűsége;
Előttem a liliomnak
Kecsei kevesbet nyomnak. 3. Sugár nyakad gyöngy szemei
A mesterkéz remekjei;
Nem bír ilyeneket ama
Gyöngyvel ékesült Panama. 4. Kebeled kotyogására
Ugy futok ajkad csókjára;
Mint a csengő kakasszóra
A tyukok egy szem borsóra. | <ol style="list-style-type: none"> 5. Téged kintsem ha itt volna
Berzsenyi is megcsókolna;¹
Hát én híved jég legyen-é?
'S idvezletet ne tegyek-é? 6. Mikor a sors megkettőzi
Búmot, 's nyelvem lekötözi;
Édes neved feloldozza
'Seltűnt kedvem visszahozza. — 7. Te adsz kintset a szegénynek,
'S szárnyat a kétes reménynek,
És kitől Vénusz elszalad,
Ísmét felleli általad. 8. Te szerepsz sok barátságot,
'S a kátói komolyságot
Nyájáságá változtatod,
'S a sántát megtánczoltatod. |
|--|---|

¹ Ezt a költeményt Lukáts tehát még Berzsenyi életében, 1836 előtt írta.

9. Bár mint Illyés Sareptába,
Markolhatnék a csudába;
Úgy nem lenne hozzád soha
Egy csapláros is mostoha.
10. Úgy te mindig telve álnál;
'S lány dalomra csororkálnál.
Úgy hév nyaram meg hűsülne,
'S December meg szelídülne.
11. Ó! de már hogy lelked oda
Lett, szívem meg szomoroda.
'S hogy magad ki úrítetted,
Én is el alvám melletted.
12. No csak hamar hídd el Várit,
Hozzon bort, küüllővárit;
Mert mihelyt felébredhetek,
Mindjárt véled beszélgetek.
13. Elbeszéllem mit álmodtam
El, hogy kivel csókolódtam,
'S azzal újra kezét fogunk,
'S baráti módra locsogunk.
14. Sőt majd mikoron a mordul
Néző halál felém fordul;
Annak is jó szíved bora
Által megszépül sátora.
15. Édes kedves szép edényem,
Tízgarasos szerzeményem!
Ne hagyj el hát soha engem!
'S én is szíved holtig zengem.

A tolvaj leánya.

(II : 21.)

Béültetém virággal
Kis kertem a tavasszal;
Hogy a csintalan Kloének
Mellykeszkenője mellé
Tulipántfüzért tehessenek.

Feselődtek a burokból
Már a biborlevélkék;
'S hát egyszer a kelő fény
Nintsen mit ékesítsen.
Könny csillogott szememben
Mint a nebánts kebelén;
Feldulva látva félig-
-Kihasadtt örömvirágim.

Azután levendulákból
Kosarat köték, hogy abban
Ért epret és cseresznyét
Ajánlyak édesemnek.
Azonban azt is egykor,
Mikor egy szederjlugosnak
Csendjében el szunyadtam, —
Valamely varázsteremtény
Lelopta hű karomról.
Sirtam, valóban sirtam;
'S a leplező magány is
Érzette veszteségem.

De midőn szelid galambam
Bugjába nem találtam,
Mind átkozám az ölyvet,
Vélvén, hogy a szelidnek
Vérében az mosódik.

'S midőn kesergve ekként
Nézném a gyúlt szívárványt,
Hát jó szelid galambam
Szívet hozva pihegve
Szájában; 's a szivetskén
Ezen betűk valának:

Megelőze téged a hív,
A hív Kloé, Menalka;
Te késedelmezél az
Igért virágfüzérrel,
Igen a kosár gyümöltsel:
'S meg szánva engem Ámor, —
Galambad által őket
Ernyőm alá hozatta;
'S te már a hervadókért
Vegyed szívem cserébe.

Kedvelt az ég előtt az,
A ki a muló virággal,
A ki egy kevés eperrel
Dobogó szívet nyerénd el.

A Pisztrangosi kútfontól.¹

(III : 4.)

1. A kis Blanduziát ritka vizével el-
Hirlelt kút hivesén áldozá most Horátz,
Majd a drága juhok sergihez a Galér
Zöld martyára kívánkoza.
2. Perczen a piramok romladozási közt
Áldással zuhogó Niluszi cseppeket
Ditséré, mikoron szomju vitézei
Vig bort kértenek innia.
3. A Szírász kiesén énekelő Hafiz
A kupresszligetek barna homályiban
Csörgő Roknabadot, 's Gífera fürdejét
Zengé Perszia népinek.
4. Más téged hiresít, ó Balaton-Füred
Szűz forrása, betses kintse az öss-magyar
Vigságnak, szívedért gerjed az ellapult
Pannon síkja derék fia.
5. Pisztrangos lenyomult völgyibe két magos
Hegy közt csörgedezés közt lefojó patak
Estvélyes feliből felbuzogó tükör
Csillámképe, te tiszta kút!
6. Jótékony vizedet hirdeti énekem,
Mint a harmatos éjt a megörült madár,
A közbugatagok száma közül neved
A jobbak közi igtatom.
7. Téged még mikor e tájat az Istenek
Lakták, a csecsemő századok egyikén;
Akkor csorga ki a föld, hogy az égiek
Ernyődnél mulatozzanak.
8. 'S ők a megmaradott isteni bort beléd
Öntötték, mikoron visszarepültenek.
'S attól fogva vized csepjei hathatók
Mint a citrom erős leve.
9. Ó! hány sorvadozó tért haza lábain
Kit félhalva hozott orvoserőd ide?
'S hány szívfergeteget láttam eloszlani
Itt, mint elhasadott homályt?
10. Én nem bánom, igyék a Susa főura
Ambrás csörgeteget; csak te buzogj mikor
Egy-két tiszta barát karjain a sovány
Néptől bükköd alá jövök.

¹ Nagybaczon háromszékmegyei község mellett.

11. Itt a sárga rigó, 's erdei fülmile
Csengő dalja között elhal az únalom.
A hajnal kiesebb, a nap örömtadóbb
'S buzgóbb a teletölt pohár.
12. Ó bár majd mikor el hal dobogó szívem
Gyász zsejemet egy ily hely híse védené
Kürtább lenne az éjj, álmom is édesebb;
'S nem bolygatna a más pora.

Székelly utdal.

Bálember alatt.

(III: 6.)

<p>1. No már visszük Istenünket,
Visszük orosz lány szívünket,
Ki ezek mellett sem erős,
Az csak névvel hős.</p>	<p>3. Maradj mostoha Ásia
Maradj zordon Baskiria!
Nélküled sem árva fejünk,
Mert vagyon fejünk.</p>
<p>2. Ne kíméllyük életünket
Ha szerettyük nemzetünket.
A vitéz el szánt csatája
Élet hazája.</p>	<p>4. Figyelmezzünk intésére,
Ez a vitéz legszebb bére,
Az ilyen hadi bokréta
Ditsőség réta.¹</p>
<p>5. Így lesz eltökélt iparunk
Mellett rétünk és ugarunk.
Így lészünk Európában
Ditsők sorában. —</p>	

Gálos Rezső.

¹ Réta = rajta. (Nyr. 35: 221. l.) V. ö. még sétár, sitár = sajtár.